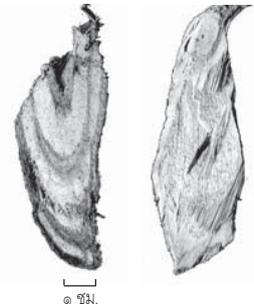

เถาวัลย์เปรียง

คณะอนุกรรมการจัดทำตำราอ้างอิงยาสมุนไพรไทย*¹

ในคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

ภาคผนวกนี้จะนำเสนอยาสมุนไพรแต่ละชนิด ที่คณะอนุกรรมการจัดทำขึ้นก่อนรวบรวมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม "ตำราอ้างอิงยาสมุนไพร" เพื่อเป็นเวทีประชาพิจารณ์.

เถาวัลย์เปรียง (THAO WAN PRIANG)

Caulis Derritis Scandense

Derris scandens Vine

เถาวัลย์เปรียงเป็นเถาแห้งของพืชที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า

Derris scandens (Roxb.) Benth. ในวงศ์ **Fabaceae**
(**Leguminosae**) วงศ์ย่อย **Papilionoideae**^{๑-๓}

ชื่อพ้อง *Brachypterum scandens* (Roxb.) Benth.,
Dalbergia scandens Roxb., *Derris timoriensis* (A. DC.)
Pittier^{๔,๕}

ชื่ออื่น เครือเขาหนัง, เถาตาปลา^๑, hogcreeper^๔

*¹ประธานอนุกรรมการ นพ. วิชัย โชควิวัฒน์, รองประธาน
อนุกรรมการ รศ.ดร. ชัยนต์ พิเชียรสุนทร, อนุกรรมการ ศ.ดร. พเยาว์
เหมือนวงษ์ญาติ, รศ. กัลยา ภาธาโดย, รศ.ดร. วันดี กฤษณพันธ์, รศ.ดร.
รพีพล ภาโวาท, นายวินิต อัครกวีวิ, นพ. ปราโมทย์ เสถียรรัตน์, ดร.
ก่องกานดา ชยามฤต, นางจารีย์ บันสิทธิ์, น.ส.นันทนา สิทธิชัย,
นางนัยนา วราอศวปติ, นางเย็นจิตร์ เตชะดำรงสิน, นางอภิญา
เวชพงศา, นายวุฒิ วุฒิธรรมเวช, ผศ. ร.ต.อ.หญิง สุชาดา สุขหรั่ง,
นายยอดวิทย์ กาญจนการุณ, นางพรทิพย์ เต็มวิเศษ, อนุกรรมการ
และเลขานุการ ดร. อัญชลี จุฑะพุทธิ, อนุกรรมการและผู้ช่วย
เลขานุการ น.ส. สารินี เลนะพันธ์, นางบุษราภรณ์ จันทา,
น.ส.จิราภรณ์ บุญมาก, ว่าที่ ร.ต. ทวีช ศิริมุสิกะ

ลักษณะพืช ไม้เถาหรือไม้พุ่มรอเลื้อย ยาวได้ถึง ๓๐ เมตร อาจ
มีเส้นผ่านศูนย์กลางถึง ๔๐ เซนติเมตร กิ่งห้อยลง เถามีขนสั้น
นุ่ม หูใบขนาดเล็ก ยาวประมาณ ๒ มิลลิเมตร อาจมีหูใบย่อย
ยาวประมาณ ๑ มิลลิเมตร ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนกปลาย
คี่ เรียงสลับ ใบย่อยเรียงตรงข้าม มี ๗-๑๓ ใบ รูปไข่หรือรูปรี
กว้าง ๑-๒.๕ เซนติเมตร ยาว ๓-๕ เซนติเมตร ปลายแหลม
หรือมน โคนโค้งกว้าง ผิวใบด้านล่างมีขนประปราย ช่อดอก
แบบ
ช่อกระจุกเทียมนหรือแบบช่อแยกแขนงเทียมน ยาว ๘-๔๕
เซนติเมตร ออกตามซอกใบหรือปลายกิ่ง ดอกย่อยรูปดอกถั่ว
ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย สี
ม่วง ปลายหยักซี่ฟัน มีขนประปราย กลีบดอกมี ๕ กลีบ สีขาว
สีชมพู หรือสีออกม่วง ยาวพันกลีบเลี้ยงมาก กลีบกลางเลี้ยง
หรือมีขนด้านล่าง โคนกลีบกลางมักมีสีเขียว กลีบคู่ข้างติดกับ
กลีบคู่ล่าง เกสรเพศผู้มี ๑๐ อัน เชื่อมกันเป็นหลอด รังไข่
เห็นอวงกลีบ มี ๑ ช่อง มีออวุล (๖-) ๙-๑๐ เม็ด ก้านยอด
เกสรเพศเมียโค้งเรียวยาวแหลม ยอดเกสรเพศเมียเล็กมาก ผล เป็น
ฝัก แบบ รูปไข่หรือรูปรีถึงรูปขอบขนานแกมรูปแถบ กว้าง ๐.๘-
๑.๕ เซนติเมตร ยาว ๓-๔ เซนติเมตร โคนสอบแคบ ปลายแหลม
แก่ไม่แตก มีปีกแคบด้านเดียว เมล็ด รูปไต เกือบหรือมีรอย
ย่น มี ๑-๓ เมล็ด^{๓-๕}

ภาพลายเส้นแสดงเถา, ใบ, ช่อดอก, ดอก และฝักของเถาว์วัลย์เปรียง

เถาว์ลย์เปรี๊ยะขณะออกดอก

ถิ่นกำเนิดและการกระจายพันธุ์ พืชชนิดนี้มีเขตการกระจายพันธุ์ตั้งแต่ประเทศอินเดีย พม่า ไทย มาเลเซีย ไปจนถึงตอนเหนือของทวีปออสเตรเลีย นอกจากนี้ ยังพบในทวีปแอฟริกาเขตร้อนด้วย^๕

ลักษณะเครื่องยา เถาว์ลย์เปรี๊ยะเป็นชิ้นส่วนของเถาแห้ง มักพบท่อนเป็นชิ้นเล็กๆ เปลือกนอกสีน้ำตาลถึงสีน้ำตาลแกมสีเทา

ไม่เรียบ อาจมีร่องหรือคลื่นตามยาว มีช่องอากาศกระจายอยู่ทั่วไปรอยตัดสีน้ำตาลอ่อน เห็นรอยวงปีชัดเจน เนื้อไม้มีรูพรุนตรงกลางอาจพบไส้ไม้ขนาดเล็ก สีเหลืองถึงสีน้ำตาลอ่อน เนื้อแข็ง รสฝืดเล็กน้อย

องค์ประกอบทางเคมี เถาว์ลย์เปรี๊ยะมีสารหลายชนิด ที่สำคัญได้แก่ สารกลุ่มไอโซฟลาโวน (isoflavones) เช่น โรทีโนน (ro-

ช่อดอกเถาวัลย์เปรียง

tenone), สแคนดิแนล (scandenal), สแคนเดอโรน (scanderone)^๖, อีทุรูนากาโรน (eturunagarone), วาเรนกาโลน (warangalone), สแคนดิโนน (scandinone)^๗ และเดอริสไอโซฟลาโวน (derrisoflavone)^๘ สารกลุ่มไอโซฟลาโวนไกลโคไซด์ (isoflavone glycosides) เช่น เดอริสแคนดิโนไซด์เอ (derriscandenoside A), เดอริสแคนดิโนไซด์บี (derriscandenoside B), เดอริสแคนดิโนไซด์ซี (derriscandenoside C), เดอริสแคนดิโนไซด์ดี (derriscandenoside D), และเดอริสแคนดิโนไซด์อี (derriscandenoside E)^๙ และสารอนุพันธ์คูมาริน (coumarin derivatives) เช่น กรดโรบุสติก (robustic acid)^{๑๐} เป็นต้น

ข้อบ่งใช้ -

ตำราสรรพคุณยาไทยว่า เถา มีรสเฝื่อนเฝียน สรรพคุณ ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการ แก้บิด แก้หวัด เถาคั่วไฟชงน้ำดื่มแก้ปวดเมื่อย ถ่ายเส้น ถ่ายกระษัย แก้เส้นเอ็นขอด ขับเสมหะ^{๑๑}

ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยพรีคลินิกพบว่าเถาใช้เป็นยาขับ

เสมหะ แก้ไอ ขับปัสสาวะ แก้ท้องเสีย^{๑๒} มีฤทธิ์ลดการอักเสบ, แก้ปวดกล้ามเนื้อ^{๑๒-๑๓} ต้านเชื้อแบคทีเรีย^{๑๔} และกระตุ้นภูมิคุ้มกัน^{๑๕-๑๖}

คำเตือน เถาวัลย์เปรียงมีสารที่มีฤทธิ์เช่นเดียวกับฮอร์โมนเพศหญิง จึงควรระวังหากจะกินติดต่อกันเป็นเวลานาน^{๑๗}

หมายเหตุ รากของเถาวัลย์เปรียงมีสารกลุ่มโรทีโนน ใช้เป็นยาฆ่าแมลง^{๑๘} เบื่อปลา สารกลุ่มนี้เป็นพิษเฉพาะต่อสัตว์เลือดเย็น ไม่มีพิษต่อสัตว์เลือดอุ่น^{๑๙}

เอกสารอ้างอิง

๑. ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมิตินันทน์. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ : บริษัท ประชาชน จำกัด. ๒๕๔๔. หน้า ๑๘๓-๔.
๒. นันทวัน บุญยะประภัศร, อรณัฐ โชคชัยเจริญพร, บรรณารักษ์. สมุนไพรไม้พื้นบ้าน (๒). กรุงเทพฯ : บริษัท ประชาชน จำกัด. ๒๕๔๑. หน้า ๒๙๐-๑.
๓. พร้อมจิต ศรีลัมพ์, วงศ์สถิตย์ ชั่วสกุล, สมภพ ประธานธรรารักษ์, บรรณารักษ์. สารานุกรมสมุนไพร เล่ม ๑ สมุนไพรสวนสิริรุกษชาติ. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). ๒๕๔๘. หน้า ๘๑.

๔. de Padua LS, นันทวัน บุญยะประภัศร, Lemmens RHMJ, editors. Plant resources of south-east Asia No 12(1). Medicinal and poisonous plants 1. Leiden (Netherlands): Backhuys Publishers. 1999. p. 234-41.
๕. Phan KL, Vidal JE. Leguminosae-Papilionoideae Millettieae. In: Morat Ph. Flore du Cambodge du Laos et du Vietnam. Vol. 30. Paris: Association de Botanique Tropicale. 2001. p. 58-60.
๖. วิลาวรรณ์ มหาบุษราคัม, สุวรรณณา เดชชาติ, เสาวลักษณ์ พงษ์ไพจิตร, ฉวีวรรณ จันสกุล, Taylor WC. A benzil and isoflavone derivatives from *Derris scandens* Benth. *Phytochemistry*. 2004;65(8):1185-91.
๗. Rao MN, Krupadanam GLD, Srimannarayana G. Four isoflavones and two 3-aryl coumarins from stems of *Derris scandens*. *Phytochemistry*. 1994;37:267-9.
๘. Sekine T, Inagaki M, Ikegami F, Fujii Y, Ruangrunsi N. Six diprenylisoflavones, derrisisoflavones A-F, from *Derris scandens*. *Phytochemistry*. 1999;52:87-94.
๙. วัชรินทร์ รุกชไชยศิริกุล, เขาวภา สุขพวงมา, ฉวีวรรณ จันสกุล, Taylor WC. Isoflavone glycosides from *Derris scandens*. *Phytochemistry*. 2002;60:827-34.
๑๐. Wang BH, Ternai B, Polya G. Specific inhibition of cyclic AMP-dependent protein kinase by warangalone and robustic acid. *Phytochemistry*. 1997;44:787-96.
๑๑. The National Commission Organizing the Celebration of the 50th Anniversary of His Majesty's Accession to the Thorn. *Medicinal Plants in Garden in Phutthamonthon*. Bangkok: Amarin Printing. 1996. p. 63.
๑๒. ปราณี่ ขวลิตอำรงม, ทรงพล ชีวะพัฒน์, อัญชลี จุฑะพุทธิ, สดุดี รัตนจรัสโรจน์, สมเกียรติ ปัญญาเม้ง. Chronic toxicity study of crude extract of *Derris scandens* Benth. *Songklanakarin J Sci Technol*. 1999;21:425-33.
๑๓. พิสมัย เหล่าภัทรเกษม, Houghton PJ, Hoult J R S, อรุณพร อัฐรัตน์. An evaluation of the activity related to inflammation of four plants used in Thailand to treat arthritis. *J Ethnopharmacol*. 2003;85:207-15.
๑๔. Dhawan BN, Patnaik GK, Rastogi RP, Singh KKS, Tandon JS. Screening of Indian plants for biological activity: Part VI. *Indian J Exp Biol*. 1977;15:208-19.
๑๕. อัญชลี จุฑะพุทธิ, ปราณี่ ขวลิตอำรง. Immunomodulating activity of *Derris scandens* Benth. *Thai J Pharm Sci*. 1998;22:137-48.
๑๖. บุษราวรรณ ศรีวรรณนะ, ปราณี่ ขวลิตอำรง. In vitro effect of *Derris scandens* on normal lymphocyte proliferation and its activities on natural killer cells in normals and HIV-1 infected patients. *J Ethnopharmacol*. 2001;76:125-29.